

In het archief van Zwerus de Nooij zat een kopie van de huwelijksacte. Dries Touw (echtgenoot van Ria Snoek, geb 1954, Johandr) ontcijferde de slecht leesbare kopie

Huwelijks-acte
Van
Zwerus de Nooij en
Willemina Overeem

No 53. Op heden *den eersten december* des jaars achttienhonderd vier-en-vijftig, compareerden voor Ons *Willem Frederik Hendrik, Baron van Wassenaar ??? Wethouder* Ambtenaar van de Burgerlijke stand der Gemeente Ede, Provincie Gelderland, *Zwerus de Nooij, oud acht* en twintig jaren, van beroep Verver, geboren te Nijkerk, wonende te Nijkerk, meerderjarige zoon van de echtelieden Rijk de Nooij, verver, wonende te Nijkerk en van Hendrikje van de Pol en Willemina Overeem, oud drie en twintig jaren, zonder beroep, geboren en wonende te Lunteren, meerderjarige dochter van de echtelieden Johannes Overeem, Wolkammer, wonende te Lunteren en Elisabeth Lensink*

welke comparanten Ons, in tegenwoordigheid van de vier hierna genoemde getuigen hebben verzocht, om over te gaan tot de voltrekking van het door hen voorgenomen huwelijk. En hebben wij, voornomde Ambtenaar, aan dit verzoek voldoende:
Gezien de nagemelde aan Ons overgelegde stukken.

1° het geboorte extract van de Bruidegom

2° het geboorte extract van de Bruid

3° het certificaat van voldoening aan de dienst der Nationale Militie door de Bruidegom **

4° een certificaat van huwelijksafkondiging te Nijkerk

Gehoord de verklaring der ouders van de Bruidegom en de Bruid, alle hier tegenwoordig, dat zij hunne toestemming tot dit huwelijk zijn verleende

Gelet, dat de Acten der Huwelijks-Afkondiging gedaan zijn te *Ede en te Nijkerk* op de Zondagen van den *negentienden en zes en twintigsten* dezer maand *November*

In aanmerking nemende, dat geene sluiting van dit huwelijk ter Onzer kennis gekomen is:
Gehoord de verklaring der partijen, dat zij elkander tot Echtgenooten aannemen, en dat zij getrouwelijk al de pligten zullen vervullen, welke door ed wet aan den Huwelijksen Staat verbonden zijn:
Verklaard dat
Zwerus de Nooij en Willemina Overeem beiden voormeld
door het huwelijk zijn verbonden.

Voorts verklaarden ons de in de echt verbonden comparanten te erkennen van kind, genaamd Willem Overeem, geboren te Lunteren op den drie en twintigste der maand October achttienhonderd en drie en vijftig in de geboorteregisters dezer gemeente en over dat jaar ingeschreven

Waarvan wij deze acte hebben opgemaakt, in tegenwoordigheid van der ?? Raadsbode oud ?? en vijftig jaren; *Theodorus Prins, wijnkoper, oud acht en veertig jare; Reinier Johan Frederik Koning, logementhouder oud drie en dertig jaren, alle wonende te Ede en Aart Veenendaal, veldwachter, oud zeven en dertig jaren, wonende te Gelderak (?) Veenendaal, getuigen die aan de comparanten in geen bloed of aanverwantschap zijn bestaande.*

En is dezelfde, na voorlezing door beide door de beide comparanten, de ouders der Bruidegom en die der Bruid, de getuigen en ons, ambtenaar voornoemd, geteekend...

* Goedgekeurde doorhaling van het woord zeven en daarvoor te lezen acht, in de vijfde regel dezer akten.

** kon een man vroeger alleen trouwen als hij aan de Nationale Militie voldaan had? Is dat de reden dat ze niet eerder konden trouwen? Info Nationale Militie op volgende pagina

■ bron: <http://www.zeeuwsarchief.nl/newframe.htm?zoeken/zoekwijzers/zw8.htm>

Wat zijn militieregisters?

Elke man moest van 1811 tot medio 1996 militaire dienstplicht vervullen. De registratie van dienstplichtigen vond plaats op hun 18de jaar in de gemeente waarin ze woonden. De registers waarin de dienstplichtigen staan ingeschreven worden militieregisters genoemd. Dit zijn registers van een bepaalde lichting (jaar). De dienstplichtigen traden in hun twintigste levensjaar in dienst. Het korps van dienstplichtigen militairen heette de Nationale Militie. Naast vrijwilligers bestond het korps uit ingelote dienstplichtigen. Tot 1898 kon iemand die was ingeloot zich laten vervangen door een remplaçant. Vaak werd dit in een notariële akte vastgelegd. Bij een wetswijziging in 1898 werd dit stelsel afgeschaft en werd de persoonlijke dienstplicht ingevoerd. Het lotingssysteem werd in 1938 afgeschaft.

Procedure

Ieder jaar registreerde het gemeentebestuur in inschrijvingsregisters mannen die in aanmerking kwamen voor de Nationale Militie ofwel de militaire dienstplicht. Van deze inschrijvingsregisters werden alfabetische naamlijsten gemaakt. Een tweede exemplaar werd naar de militiecommissaris gestuurd. Deze zorgde voor de loting van de ingeschrevenen.

Tijdens de loting werd een lotingsregister aangelegd op nummer van het lot van de ingeschrevene. Daarna gingen de lotingsregisters naar de militieraad, die de verzoeken tot vrijstelling, in verband met lichamelijke gebreken of broederdienst, beoordeelde. Na beëindiging van zijn werkzaamheden leverde de militieraad alle registers in bij de Commissaris van de Koningin. Het dubbele exemplaar van de lotingsregisters stuurde de raad naar de gemeenten. Nadat bekend was hoeveel dienstplichtigen nodig waren, zorgde de Commissaris van de Koningin via de burgemeesters voor het oproepen van de lotelingen.

Hoe vindt u een dienstplichtige?

De meeste militieregisters bevinden zich in de archieven van het provinciaal bestuur. Deze berusten in de rijksarchieven in de provincie. Bij de gemeenten en gemeente- en streekarchieven zijn vaak ook militieregisters bewaard gebleven. Over het algemeen is op elk register een alfabetische naamlijst op loting/dienstplichtige. Als u een man zoekt die in 1880 is geboren, dan kunt u hem terugvinden in de gemeente waar hij woonde op 18-jarige leeftijd, in de registers van de lichting van het jaar 1900.

Waar zijn nog meer stukken te vinden?

Certificaten tot 1912

Certificaten van militie bevinden zich tot 1912 in het archief van de Burgerlijke Stand, als bijlagen bij de huwelijksakten. Deze zijn openbaar. **Elke man die in het huwelijk wilde treden, diende een verklaring te vragen aan de Commissaris van de Koningin, waaruit bleek dat hij ingeschreven stond in de registers van de Nationale Militie. In het certificaat staat vermeld of hij al dan niet in dienst is geweest en bij welk regiment.** Voor verder onderzoek in de militaire stamboeken is het noodzakelijk om de naam van het regiment te weten. Vaak bevat het stuk ook een beschrijving van het uiterlijk van de loteling, waaronder kleur haar, kleur ogen, vorm gezicht en zijn lengte.

Waar vindt u militieregisters?

Overzicht militieregisters bij de gemeenten, gemeente- en streekarchieven:

- Algemeen Rijksarchief Den Haag, registers van Zuid-Holland, 1881-1941
- Rijksarchief in Noord-Holland, collectie militieregisters, 1870-1941
- Rijksarchief in Drenthe, 1814-1850, 1884-1941 (in het archief van het Provinciaal Bestuur)
- Rijksarchief in Noord-Brabant, 1874-1908 (in het archief van het Provinciaal Bestuur)
- Het Utrechts Archief, 1868-1920 (in het archief van het Provinciaal Bestuur)
- Rijksarchief in Limburg, 1815-1941 (in het archief van het Provinciaal Bestuur)
- Rijksarchief in Zeeland, er zijn geen registers bewaard gebleven in het rijksarchief; alleen bij de gemeenten
- Groninger Archieven, 1863-1941
- Ryksargyf Fryslan, 1850-1919 (in de archieven van het Provinciaal Bestuur)
- Rijksarchief in Overijssel, 1865-1941 (in de archieven van het Provinciaal Bestuur)
- Rijksarchief in Gelderland, er zijn geen registers bewaard gebleven in het rijksarchief; alleen bij de gemeenten

Als een militieregister niet in een rijksarchief aanwezig is, kan het bewaard zijn bij de gemeente waar de dienstplichtige woonde toen hij 18 jaar oud was.

Wat vindt u in de militieregisters?

- de naam van de loting/dienstplichtige
- geboortedatum
- geboorteplaats
- beroep loteling
- namen van de ouders
- signalement/lengte loteling
- reden vrijstelling/afkeuring
- datum der inlijving
- korps waarbij hij werd ingelijfd

Woordenlijst

certificaat
verklaring
remplaçant
plaatsvervanger
conscriit
dienstplichtige
klapper
alfabetische
namenlijst
index
lijst waarin
namen
alfabetisch zijn
opgesomd, met
verwijzing naar
de
vindplaats
infanterie
het voetvolk
cavalerie
soldaten te paard
artillerie
zwaar geschut
ter ondersteuning
van infanterie en
cavalerie
genie
bouwtechnische
afdeling (bruggen
en wegen)
koninklijke
marechaussee
militaire politie

Literatuur

- B.Koerhuis en W.van Mulken, De militieregisters 1815-1922 in: broncommentairein 5 (Den Haag 1986)